

Woensdag 10 maart 1915 – ochtendeditie

Ontploffing te Antwerpen.

Brussel, 9 maart. In Antwerpen is gistermiddag in het zuider arsenaal aan de Herbouvillekade (de z.g. pyrotechnische school) een ontploffing voorgekomen, waardoor drie man zijn gedood en zeven gewond. Het ongeval geschiedde in een lokaal waar soldaten onder toezicht met opruimingswerk bezig waren.

Dagboek van de oorlog (KVdW).

Brussel, 14 februari.

Eergisteren ontving ik een briefkaart, langs de post nogal – een zeldzame weelde! – en ondertekend: Mane. Leid uit die handtekening niet af, dat ik in briefwisseling lig met de welbekende satelliet van ons tranendal. Die briefkaart kwam integendeel uit Antwerpen. Maar had, om de waarheid te zeggen, zoveel tijd nodig gehad om mij te bereiken, dat zij, komende uit de maan zelf, zeker niet langer onderweg zou zijn geweest. Want zij was gedagtekend: 20 augustus. Dit was de dag dat tengevolge van het bestrijken van Brussel door de Duitse troepen, de postdienst zijn werkzaamheden kwam te staken. Thans heeft men blijkbaar de postbussen geleegd. Men heeft er die briefkaart in gevonden en ze mij trouwhartig gebracht. Ik apprecieer die trouwhartigheid ten zeerste. Maar vraag mij vergeefs af, wat mijn correspondent, die Mane tekent, van mij wil hebben; want mijn geheugen zit sedert 20 augustus zo vol gewichtigheden, dat gevoelens en gedachten, die mij te dien tijde misschien het liefste waren, er thans zijn uitgewist.

Van dezelfde Mane nu ontvang ik vandaag, drie dagen dus na de kaart van 20 augustus, een nieuwe kaart. En deze draagt als datum 13 februari. En zij vertelt dingen, die zowaar gisteren zijn gebeurd ...

Het ligt niet in mijn bedoeling, bij deze mijn lust tot bespiegelen bot te vieren. Ik verzoek u alleen, u met de geest te verplaatsen in de situatie van de man, die in een tijdsverloop van ongeveer zestig uren, langs regelmatige weg, van eenzelfde persoon – die Mane tekent – uit een zelfde plaats, tweemaal nieuws ontvangt, waar niet veel minder dan zeven maanden tussen ligt, en welke zeven maanden! ...

Wij leven in beroerde tijden: ziedaar, onder de vreemdste, de gewaarwordingen die ze ons bezorgen. Ik aarzel niet, die gewaarwordingen “enig” te noemen. Enig trouwens blijven ze, vermits wij voortaan geregelde en doorgaande briefwisseling, zelfs met het buitenland, of een deel daarvan, kunnen voeren. Ook met Holland, verzekert mij het Postamt. Maar niet, wordt mij op het hart gedrukt, in het Hollands.

15 februari.

Het is vandaag carnaval. Of beter: het moest vandaag carnaval zijn. Natuurlijk merkt men er niets van. Zelfs als de stedelijke overheden het niet hadden verboden, zou naar ik meen de bevolking van Brussel niet dan bij uitzondering gedacht hebben aan maskerade. En, had zij er wel aan gedacht, dan was daar bij eventueel gebrek aan alle ander beteugelend lichaam, de Duitse Polizei, die zich ongetwijfeld zou hebben herinnerd dat men zich niet vermomt in een bezet land.

Geen carnaval dus. En ook geen carnavalstemming. Tenzij, en hier begint het vreemde van het geval, tenzij misschien bij mij.

Andere jaren heeft carnaval het voorrecht, mij volkomen uit mijn humeur te brengen. Mijn heel slecht karakter neemt niet aan, dat anderen vermaak vinden in iets, waar ik geen behagen in kan scheppen. Een mombakkes op te zetten, en dan schreeuwend over straat te lopen, heb ik steeds, ook voor dezen die het deden, een

echte ontzetting gevonden. Het is mij altijd een helse beheksing voorgekomen, dat een mens die voor redelijk wil doorgaan, zich als het ware met wellust dompelt in zeer bewuste lelijkheid, de gedrochtelijkste vorm van die lelijkheid als de zijne aanneemt, daarbij allerlei dingen doet waar hij in normale omstandigheden voor walgt, en dan in gemoede meent en zegt: ik amuseer mij.

Gelukkig: zulke zelfbelediging is mij onmogelijk geworden. Bij de anderen kan ik ze trouwens niet verklaren, ik herhaal het, dan door een soort beheksing, waar zelfs autosuggestie uit afwezig is. Daarom heb ik een afschuw voor carnaval, voor carnavalvierders, en ... ook voor mezelf, die een zijn medemensen alle plezier misgunnende dwarskijker ben. Carnaval pleegt mij dan ook heel droef te stemmen; hij ontreddert mij; hij maakt mij ongelukkig.

Is het nu omdat ik weet, dat carnaval dit jaar niet zal gevierd worden en velen aldus zullen moeten afzien van anders lange maanden te voren gekoesterde vermaken? Ik weet het niet. Ik weet alleen dat ik vandaag zeer opgewekt van humeur ben. Zoek ik naar redenen daarvoor, dan vind ik er nog wel andere dan het mooie, open weer dat wij genieten. Er is, bijvoorbeeld, dit officiële bericht, dat wij van overmorgen af iedere dag en voor iedereen wit, zuiverwit, spierwit brood van niets dan de minst vermengde tarwebloem krijgen. En nu zijn er natuurlijk bedillers, die zeggen: "Waarom? Het bruine oorlogsbrood was immers voedzamer!" Die bedillers zijn overigens dezelfde die, geen maand geleden, erover klaagden dat zij geen bruin brood konden verteren ... De meeste verbruikers zijn dan ook heel blij, dat men deze definitieve, en zulke waarlijk elegante oplossing van de broodkwestie gevonden heeft. En dat wij ze danken aan Amerika, heeft er velen toe gebracht zich met een Amerikaans vlaggetje te tooien. Gij hebt er waarlijk geen idee van hoe de stars en stripes te Brussel floreren. Monseigneur Mercier en burgemeester Max, die in beeltenis althans, innig verbroederen op menige boezem,

komen er door in het gedrang. President Wilson kwam en overwon. En zelfs koning Albert onder de piottenmuts, en zelfs koningin Elisabeth met de Rode Kruiskap, zij zijn komen te leven onder de beschermende schaduw nog alleen van de Amerikaanse kleuren. Wat sommige burgers van andere mogendheden, die ook heel wat voor België hebben gedaan, en met ten minste evenveel onbaatzuchtigheid, er toe brengt te vragen, waarom de Belgen in hun dankbaarheid zo eenzijdig zijn ? ...

Meen trouwens niet, dat wij geheel zouden geamerikaniseerd zijn, in zoverre dat alle nationaliteitsgevoel ervoor moest onderdoen. Weer voel ik mij genoopt tot een krachtig: integendeel. En een bewijs ervan: bij gebrek aan de jongste Parijse modes, hebben onze dames er een vaderlandslievende Belgische in het leven geroepen, althans wat betreft het hoofddekseel. Zo ziet men thans vele van onze juffertjes, deze vooral die het bedenkelijke van hun reputatie voor zichzelf hebben te verklaren door het gewaagd opzichtige van hun toilet, lopen met op de over de oren gladgestreken lokken, een hoge, zwartzijden, vaag Napoleontische, eerder 1830-achtige politiemuts, met langs voor een rood, geel, zwarte kwast, een uitdagend Belgische kwispel, die bengelt als een stormklok zonder klepel. Zo lijken zij, bovenaan althans, op kantinières van Raffet, en het mooiste, zij weten het niet, zij bedoelen anders niet dan hun patriottisme te luchten, en doen het met de wapens die hun eigen zijn: met gratie en koketterie. En ik zou er haast op zweren dat er Duitsers zijn, die er zich door beet laten nemen.

Niet dat ik hun gebrek aan trouwhartigheid zou verwijten aan de Duitsers: ook hier is een energiek "integendeel" niet misplaatst. Want, zo niet voor de dierbare achtergeblevenen, voor de Heimatgretchens, voor de kommervolle gaden en hoopvolle bruiden, voor zijn wie dan deze talloze foto's in de meest voordelige standen, en niet altijd zonder een roemvol veroverd IJzeren Kruis? Wie thans

door de Nieuwstraat wandelt, waar vele goedkope fotografen hun tenten hebben opgeslagen, staat verbluft over het aantal portretten van Duitse soldaten, die er prijken. Er zijn erbij, die zich langs alle zijden, op alle naden hebben laten kiekken. De braafste Landsturmkruideniers vellen er het geweer. Eén is er die zich eerst tot aan zijn hals, in een tweede foto tot onder de borst, op een derde kaart tot midden de buik, in een vierde verschijning tot aan de knieën, en eindelijk, op een vijfde zich ten voeten uit vertoont. Sommigen lieten zich konterfeiten tegen een doek aan, dat een sneeuwveld voorstelt, evocatie van het barre doch glorierijke Rusland. Een andere, die de armband van het Rode Kruis draagt, wilde van zijn zuiver humane bestemming getuigenis afleggen in de gezelligheid van een met uit eikenhout gesneden meubelen bezette zitkamer. En in de grond zien het er allemaal goede jongens uit, die niet veel meer vragen dan de rust.

Die rust mogen velen in Brussel genieten, met een beetje “comfort” erbij. Want langzamerhand krijgt Brussel, ten behoeve van de bezetting, op sommige, trouwens nog heel zeldzame en daardoor juist opzichtige plekje, een Duits tintje. Zo weet ik ergens een groot, wit bord, met grote zwarte letters, dat het bestaan aankondigt en de ligging wijst van een Duitse worstfabriek. Militaire kleermakers betrekken gedistingeerde entresols. En in sommige winkels kan men zich even gemakkelijk een eredegen als kauwtobak aanschaffen. Deze faciliteiten bezorgen aan de Duitsers misschien enige losheid. Want het valt de vreemdelingen op dat, minder dan waar ook in België, de bezetting zich in de hoofdstad aan de toestand zou hebben aangepast ...

16 februari.

Ik schrijf letterlijk de Nederlandse tekst af van een nieuwe rozerode mededeling uit officiële bron:

“De keizer van Duitsland heeft aan de keizer van Oostenrijk het volgende telegram opgezonden: Met de bijstand van onze lieven God hebben wij de Russen int’geheel geslaagen. Wij hebben 52.000 gevangenen gemaakt, 44 kanonnen en 60 machines-geweren zijn in onze handen gebleven. Het overblijfsel van het Russisch leger is gaan vlieden in de bossen van Augustow en werden van ons vervolgt.” ...

Echte vastenavond, vanavond. De regen is moe en kleverig. Wij horen de wind rondom de schoorstenen huilen, en om onze oren de schorre krantenverkopers.

20 februari.

Ik zit hier, sedert drie dagen voor het eerst weer aan mijn open haard, in mijn goede leunstoel, met moeheid in rug en kuit, een hoge zijden hoed diep in de nek en aan mijn leden een habijt-kostuum. Ik ben daareven thuisgekomen uit Gent. Woensdag tegen de avond hebben wij, op een Duits formulier, een telegram ontvangen, dat luidde: “Bonne maman décédée. Enterrement vendredi.” Bij het verbluffende van het telegram op zichzelf – wie ontvangt nog telegrammen?! – het diep neerdrukkende van het bericht: onze grootmoeder is dood. Wij waren er wel enigszins op voorbereid: de oude vrouw, zij telde meer dan negentig jaar, was naar wij wisten weer minder goed in de laatste tijd. Het binnenrukken van de Duitsers in Gent, de Duitsers die zij nacht aan nacht onder haar ramen voorbij hoorde stappen en rijden (ikzelf heb ze nu twee nachten gehoord: de drukte is te Gent veel groter dan te Brussel, vooral van ’s avonds tot ’s ochtends), hadden haar gemoed geschokt, haar sereen maar altijd actief gemoed, dat nu, voor het eerst misschien in dat lange en ijverige leven, onrustig en angstig was geworden. Het gevoel van haar onmacht, dat haar in eventuele uren van gevaar geen andere veiligheid kon waarborgen dan een ongerieflijke kelder vol galmen, waar kwalijke gebeurtenissen met

honderdvoudig uitgezette stemmen door zouden huilen, moet haar zeker hebben vervuld met kommer. Nu is ze dood. Zij zal van al wat nog kon gebeuren niets meer vernemen ...

Zij was zeer oud. Zij is dood, en dat moest ons nu toch niet zo heel erg verwonderen. Nochtans, ge kunt niet denken hoe het ons te neer slaat. Al zeggen wij het niet aan elkaar: allen hebben wij plots in het oog haar beeld gehad, haar ineengedoken oud wijvekensbeeld in de ruime, ruime zetel, en waar alleen nog de grote arendsneus aan het imponerende van de, een enkel jaar geleden nog machtige, struise en rechte gestalte herinnerde. Eén van ons zegt: "Arm moederke." Maar wij voelen het overbodige van alle woorden. Er is trouwens heel wat te doen om het vertrek naar Gent voor te bereiden. We zullen donderdag al moeten gaan, willen we vrijdag op tijd zijn.

Die woensdagavond verloopt in grote stilte. We kunnen, in de beslommering om rouwkleren, om de witte dassen, om de formaliteiten die morgenochtend zullen moeten worden vervuld, niet ophouden aan haar te denken. Ikzelf ben, midden in de drukte – ik loop naar het station voor het uur der treinen, om informatie over de passen, en wat al meer – ikzelf ben vol kommer. Mijn zieke, die nog zeer zwak is, lijkt door het plotse nieuws ten zeerste gedeprimeerd. Ik ben gedwongen haar die dagen zo goed als zonder hulp achter te laten. Nu weet ik wel dat ik gerust kan zijn, maar ...

Donderdagochtend, het geloop achter paspoorten. Op rij gaan staan in het donkere gebouw, in de schimmelgeurige gangen, in de benauwd mufte kamertjes der Rekenkamer, die voorlopig tot Pascentrale dient. De Duitse officieren, die als ambtenaar fungeren, zijn voorkomend. De marinesoldaat, die mijn pas opmaakt, is een prachtige kerel die uitnemend Frans spreekt en, waar hij een lichte vergissing begaat, zelfs een Franse vloek onderdrukt. Wij wachten lang. Dan mag ik voor mijn pas zes mark betalen. De huisgenote die

met mij mee naar Gent zal gaan, en daar voor zaken wat langer wil verblijven, krijgt twaalf mark te storten: haar pas is dan geldig voor een ganse maand.

Op reis dan, in de dalende namiddag. Wij hebben een "Schnellzug" getroffen: wij zullen er maar twee en half uur over doen (in gewone tijd: minder dan een uur). En wij betalen daarvoor vijf frank vijftig, enkele reis (in gewone tijd en in tweede klas, iets als drie frank). Onze vijf frank vijftig stort ik in handen van een juffrouw met ravenzwart haar, die achter het winket de mannelijke bediende vervangt van voor de bezetting, want vrouwelijke bedienden worden door het Belgisch spoor in zulke functies niet gebruikt.

Luie wiegeling van de wagen; onverschillige loomheid der, allen zeer beladen, passagiers. Handelsreizigers, die de tocht zo goed als dagelijks doen; de enige lui die in België nog op reis gaan. Heel even zijn ze verrast door mijn ceremonietoilet. Weldra keren zij echter tot hun dommel terug, in slaap geschommeld door de trage trein. Wij komen Sint Agatha Berchem voorbij. Zij ontsluiten niet eens de geblaseerde blikken op de grote loods die de Duitsers midden in het bekende vliegveld gebouwd hebben als schuilplaats voor hun Zeppelins. Iets als een reusachtige omgekeerde vissersschuit, door vernuftige handen in impressionistisch rake kleuren, maar met weinig standhoudende verf geschilderd, verdeeld in vakken, die van ver niet onaardig de naakte aarde, of het eerste groen van een korenveld, of het vervaalde loof van een vergeten aardappelland voorstellen. Ik kan mij heel goed inbeelden dat, van bovenuit gezien, dit er voor een Engels of een Frans vlieger als een weelderige Brabantse heuvel, rijkelijk bebouwd en uitnemend verzorgd uitziet. Het steekt de ogen uit, dat de Duitsers dit ook bedoelden. Zij zullen er nog alleen moeten voor zorgen, dat bij wisseling der seizoenen hun loods ook van wasdom verandert: een niet onaangename bezigheid voor één der jonge landschapsschilders, die zich

ongetwijfeld in het Duitse leger bevinden ... Nu langs het verwoeste Aalst. Voorbij het Duitse kerkhof te Kwatrecht, waar razend moet zijn gevochten ... En het is avond als wij te Gent aankomen.

De eerste ontmoetingen in het kille sterfhuis. De stok in de keel, die alle overbodige woorden belemmert, gelukkig maar. Enige vlugge bijzonderheden over de laatste ogenblikken. Nog kortere mededelingen omtrent genomen maatregelen voor de begrafenis. Het is dan het avondmaal, in de grote koude eetzaal, rond de enorme ovale tafel waar geen vijf jaar gelden heel de familie om vergaderde, en, bij loop der jaren, nieuwe kleinkinderen aan verschenen, telkens als een nieuwe, blanke vrucht. Zij, de overgrootmoeder, troonde daar met hartvolle autoriteit. Nu is ze weg, en wij zwijgen, en we luisteren, want we voelen dat ze niet geheel weg is, en zij misschien, uit ongekende diepten, en onhoorbaar haast, onze naam gaat zeggen.

Dan gaat iemand met gedempte stem aan het vertellen: "Dat zal wat geweest zijn, als ze in haar nieuwe wereld haar Polydoor zal hebben ontmoet, haar oudste zoon, die de laatste gestorven is. En dan zal het haar Ernest geweest zijn, en zij zal gezegd hebben met tedere stem: "Djezes, Nestje!" ... En haar man, de joviale, die haar begroeten zal met een kwinkslag."

Niemand vindt de voorstelling bedenkelijk of potsierlijk. Het is of het inderdaad zo moet zijn gebeurd. Ik denk eraan dat zij, wel vijfenzestig jaar geleden, een heel klein dochttertje verloren heeft. Nu was in het laatste jaar haar gezicht heel zwak geworden. Zal zij haar Carolientje herkend hebben?

Ik slaap die nacht in een klein kamertje van het oneindige familiehuis onder de ophoging van vele dekens. Ieder kwartier rammelt de beiaard van het Belfort verschrikkelijk aan mijn oren. Alle slaap onmogelijk. En wat gaan er Duitse benden voorbij!

Eindelijk de begrafenis. De lijkdienst in het prachtige mahoniekoor van de Sint Baafskerk; een zeer schone dienst in Gregoriaanse zang. De plechtige eenvoud van hymnen en koorzangen. Ik zit naast het grafmonument van een bisschop, het meesterstuk van Jérôme Duquesnoy. En die dubbele druk. Mijn geest, die heel de tijd bij de dode is, en tevens nobel ontroerd wordt door dit oneindige kunstwerk.

In de rijtuigen dan, naar het kerkhof. Langs de Oude Markt, onder de Sint Jacobskerk, in zijn door Jules de Bruycker vereeuwigde heroïsche groezeligheid. En de Sint Amandsheuvel dan, waarboven viervoudig de wind wervelt en vecht, en waar de grafkelder gaapt.

Ik heb er even nog de rustplaats bezocht van mijn vader en van mijn moeder. Het is al vijftienvintig jaar nu dat ik als twaalfjarige knaap de rouwstoet leidde die er mijn vader bracht ...

En de laatste uren dan, weer in het sterfhuys. De verveling die regent. Iemand die zegt: "Nu is ze voor goed weg, ons moederke." Een andere antwoordt, na een wijle stilte: "In andere tijden zou alles anders zijn verlopen."

Inderdaad, deze begrafenis is niet geweest, wat ze zou geweest zijn, anders ...

Ik zit nu weer thuis, in mijn idioot kelnerpak.

Hemel, spaar ons dagen als deze; weer van ons af de grondeloze en droeve leegte van zulke stille ellende!

Belgische kant.

Mej. Elis. M. Rogge schrijft ons:

De mare heeft ons bereikt, wij hadden het voorzien. Duizenden Belgische dentellières zijn zonder werk! De kanthuizen waarvoor zij werkten gesloten, zijzelf brodeloos. Wie zou de luxe van kant in deze tijd nog begeren? Alle handel en industrie is verlamd, dus ook de kantindustrie.

En de handen van rijke filantropen werden ineengeslagen. Honderdduizenden franken werden bijeen gebracht. De echtgenote van de Amerikaanse gezant te Brussel komt de eer toe het initiatief te hebben genomen tot het grootse plan om de Vlaamse kantwerksters aan de arbeid te zetten. Nu konden de klosjes weer tikken, en al heeft het vrolijke kantlied ontbroken, de arbeid deed het grote leed vergeten, voor broodgebrek was men behoed.

De kanten, werk van maanden en nogmaals maanden, werden naar Amsterdam gezonden. In het modepaleis van de firma Hirsch & Cie. heeft de expositie plaats en Amstels vrouwenshare verdringt zich reeds de eerste dag om te kopen en daardoor te steunen, te helpen.

Wat daar in al zijn tere fijnheid is uitgestald, wat wazig golft van omhoog naar omlaag, wat de vitrines vult tot in de nok is dus de kant van het Vlaanderen onzer dagen?

Je en neen! Deze kanten, ze zijn vervaardigd door Belgische vrouwen, die hun vak verstaan. Men herkent duidelijk de verschillende kanttypes in bepaalde streken ontstaan en tot volmaaktheid gebracht; doch deze tentoonstelling geeft niet, wil trouwens niet geven, de Vlaamse kant in haar schoonste uiting, van een bekoring zoals wij die o.a. zagen op de Belgische wereldtentoonstellingen.

Dit neemt niet weg, dat er fraaie kantstukken te bewonderen zijn, dat men hier kan zien de kostbare weelde van het zo meesterlijke dradenvlechtseel, dat er pronkstukjes zijn van ragfijn kloswerk als een

veertje zo licht, en zo etherisch en bekoorlijk dat het een genot voor de ogen is. Doch men moet ze weten te zien, weten te vinden, door met aandacht het geëxposeerde te volgen en te schiften.

De belangrijkste kantwerken hier tentoongesteld, zijn naar ons voorkomt: de Brugse kanten, de Rosaline moderne en enkele inspiraties op de oude Milanese kant.

De Brusselse naaldkanten waren over het algemeen los en niet rijk genoeg van bewerking.

De Brugse kanten daarentegen zijn er in bijna alle stadia van ontwikkeling en graden van fijnheid. Er zijn enkele grof decoratieve kanten (lang niet de minste in uitvoering), andere met naaldkantincrustaties en vele alleen met brides-reseaux. Ze hebben alle het eigenaardig bekoorlijke van het vrij samengevoegde Duchesse kantornament.

De Rosaline- en Milankanten, beide geïnspireerd op oud Italiaanse en Franse kanttypen, spannen ontegenzeggelijk de kroon bij het geëxposeerde. De Rosaline moderne heeft weliswaar veel van haar oude pittigheid ingeboet, de roosjes zijn dun gezaaid, enkele werkstukken hadden zelfs geheel hun bridesfond verloren, doch het warme, het zacht wolkige, het weelderige aan deze soort eigen, is behouden gebleven. Het is schitterend werk!

Heeft de Rosaline verloren, de Milan moderne heeft in velen dele gewonnen. Het al te bruusk optreden van het oude Italiaanse bandornament is getemperd. De overgang van naaldfond op klosvormen is vloeiender, de patroontekening is daardoor rijker en het werkstuk, voorheen streng van lijn, heeft het bevallige overgenomen van de Franse kanten.

De Venise moderne kon ons niet voldoen. Daar zit geen karakter meer in die platte, grote bloemvormen, waarvan bovendien de naaldvullingen veel te ijl zijn behandeld, en waaraan de reliëfs geheel ontbreken. Slechts een enkel werkstuk kwam de Venise, zoals ze thans nog te Burano, te Schneeberg en te Wenen wordt gewerkt, nabij. De tentoongestelde spreij in Venise, het werkstuk per excellence, mag dan wel om haar bewonderenswaardige naaldprestatie eerbied afdwingen, als kunstuiting konden wij er ons niet mee verenigen.

Een grote plaats was ingeruimd voor de "Dentelle de Lierre". Deze kantsoort uit later tijd houdt het midden tussen machine- en handwerk. In machine-tamboereerwerk is op machinale tule een rijkdom van bloempjes, bladslingers en ranken gewerkt, het eentonig platte wordt vermeden door het appliqueren van gekloste bloempjes en blaadjes. Deze tuleversiering toegepast op sluiers, brede stroken, en kraagjes dankt haar succes aan de weelde der compositie, en daarmee in verhouding de lage verkoopprijs door het machinewerk mogelijk gemaakt.

En bij en om de kostbare kanten liggen de per meter verkrijgbare torchon, Cluny en Valenciennes kanten, grof en fijn, breed en smal. Een voorraad vol verscheidenheid van dessins.

Wie de kunst van kantklossen wil afzien, moet zich naar het middengedeelte der grote hal begeven. Daar zitten de kantklossters en ze laten de klossen vliegen "losjes van de ene kant naar de andere kant", zoals Emiel Hullebroeck ons weet voor te zingen. Onze Sluise meisjes klossen er haar ragfijne Duchessekant, zo soepel en toch zo pittig door de reliëf koordrandjes aan bladen en bloempjes.

De firma Hirsch & Cie. heeft het geheel smaakvol en aantrekkelijk in orde gebracht.

Alles weelde, alles luxe! En een achtergrond van diep leed en bittere tranen!

Waardering van de handenarbeid uit België, getoond door onze Nederlandse vrouwen, kan er wellicht de moed en de werklust bij de Vlaamse dentellières inhouden.

Tentoonstelling en verkoop blijven deze week geopend.

Woensdag 10 maart 1915 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

Gisteren namiddag heeft er een langdurige conferentie plaats gehad tussen de Belgische minister van wetenschappen en kunsten, de heer Pouillet, en de heren Otto, Delhez en Verviers, voorzitter, vicevoorzitter en secretaris van de centrale commissie voor het onderwijs aan de uitgewekenen, en daarna tussen genoemde heren en de generaal Dossin en majoor Mamet. Het eerste onderhoud liep in hoofdzaak over de vraag, hoe op de beste wijze de medewerking te verkrijgen is van de Belgische onderwijzers, die in Nederland vertoeven, voor het onderwijs aan de kinderen der Belgische uitgewekenen, en over de verhouding van deze onderwijzers tot de gemeentebesturen.

Belgische vluchtelingen.

Aan de Bijbank der Nederlandse Bank alhier word van a.s. vrijdag af aan Belgische uitgewekenen alleen Belgisch geld gewisseld, wanneer zij in het bezit zijn van een identiteitskaart, afgegeven door het consulaat generaal van België alhier.

De onzijdigheid van België – Van Duitse zijde.

Berlijn, 10 maart. Ambtelijk. De Norddeutsche Allgemeine Zeitung schrijft:

De Belgische staatslieden te Havre hebben nu, drie maanden nadat de hier bekende Brusselse documenten betreffende de inbreuk, die België op zijn onzijdigheid heeft gemaakt, gepubliceerd zijn, in Franse kranten een contraverklaring laten opnemen, welke zich minder door haar goede gronden dan door een scheldende toon kenmerkt. Op de tot stelsel verheven leugenachtigheid der Duitse regering wordt in deze verklaring met het bekende Franse frasegeluid meermalen gewezen, en daar wordt dan de onwankelbare eerlijkheid van de Belgische regering tegenovergesteld.

Men kan het begrijpen, dat de Belgische staatslieden tot rumoerende woorden hun toevlucht nemen, waar hun de argumenten ontbreken. Want hun ontzuivering moet inderdaad groot geweest zijn, toen deze voor hen zo pijnlijke en lastige documenten op een buiten alle twijfel aan de echtheid daarvan staande wijze aan de openbaarheid werden overgeleverd. Men kan het echter nauwelijks voor ernst nemen, wanneer de Belgische regering nu gelooft, dat zij de waarde van het document in zijn geheel door speldenprikken tegen de vertaling daarvan kan vernietigen.

Zo wordt het verwijt geuit, dat het woord "conversation" op een plaats in de tekst met "Abkommen" (overeenkomst) vertaald is. Daaruit wordt natuurlijk afgeleid, dat de bedoeling heeft voorgezeten om te misleiden. Zoals nu is vastgesteld, is inderdaad door het zeer onduidelijke schrift van de oorspronkelijke tekst van het rapport van generaal Ducarme eenmaal het woord "conversation" als "convention" gelezen en in die zin vertaald.

De flauwe poging om uit een fout van geen betekenis in de vertaling een opzettelijke misleiding te construeren doet zich reeds in haar

waarde kennen, als men bedenkt, dat gelijk met de vertaling het facsimilé van de documenten is openbaar gemaakt, waaruit ieder zich een overtuiging kon putten.

Welke staatsrechtelijke betekenis ten aanzien van België aan de stukken is te hechten, blijkt op alle twijfel buitensluitende wijze uit de gefacsimileerde omslag van het schriftstuk, dat zeer duidelijk het opschrift: "Conventions anglo-belges" draagt.

Het tweede verwijt van de Belgische verklaring aan de vertaling is even dwaas als de eerste.

Er wordt beweerd, dat wij de zinsnede in het rapport van Ducarme, naar luid waarvan het binnenrukken van Engelse troepen pas na een schending van de Belgische neutraliteit zou geschieden, hebben weggelaten in onze vertaling. Er was echter, en dit zij hier nadrukkelijk geconstateerd, medegedeeld:

"Op het geschrift wordt nog de volgende kanttekening aangetroffen: "Het binnenrukken van de Engelsen in België zou niet dan na de schending van onze neutraliteit door Duitsland plaats vinden."

Van een weglating van die zinsnede was dus geen sprake. Indien thans de Belgische regering het bestaan van compromitterende documenten maar eenvoudig door een verklaring "op woord van eer" wil uit de wereld helpen, en zij ontkent, dat ooit door een van de betrokken regeringen overeenkomsten zijn aangegaan of zelfs maar besprekingen hebben plaatsgevonden, dan is die verklaring "op woord van eer" toch te naïef, dan dat er maar iemand te vinden zou zijn, die tegenover het bestaande verpletterende bewijsmateriaal, aan die ontkenning zou kunnen geloven.

De onzijdigheid van België.

Het artikel van de Norddeutsche Allgemeine Zeitung, dat men in een telegram van Duitse zijde onder het opschrift “de onzijdigheid van België”, in dit nummer van onze krant vindt weergegeven, is het antwoord op een door de Belgische regering aan Franse bladen verstrekte logenstraffing van de van Duitse zijde tegen België ingebrachte beschuldiging, dat dit land zijn eigen onzijdigheid geschonden heeft, door vóór de oorlog een militaire overeenkomst met Engeland te sluiten.

In haar weerlegging, die in hoofdzaak overeenkomt met de ons reeds vroeger van officiële Belgische zijde verstrekte uiteenzetting, verklaart de Belgische regering op haar eer, dat er niet slechts geen enkele overeenkomst gesloten is, maar dat er ook nimmer van de zijde van enige regering, welke ook, besprekingen of voorstellen nopens zulk een overeenkomst geweest zijn.

De door de Duitsers ontdekte documenten bewijzen dat. Het bewijs is duidelijk op voorwaarde, dat men geen enkel document verminkt of achterhoudt.

De Belgische regering zegt in haar weerlegging, dat Duitsland het verraad van België met twee documenten tracht te bewijzen. Het eerste is het verslag van gesprekken, die er in 1906 zijn gevoerd tussen de (Belgische) generaal Ducarne en de (Engelse) kolonel Barnardiston. In de loop van die gesprekken heeft de Engelse officier uiteengezet, hoe zijn inziens Engeland België te hulp zou kunnen komen in geval België door Duitsland aangevallen werd. Een zin in het verslag geeft de toestand weer, die door kolonel Barnardiston voorondersteld werd. De Engelse troepen zouden eerst in België komen na de schending van het Belgische gebied door Duitsland. In de vertaling van de Norddeutsche Allgemeine Zeitung van 25 november wordt die zin weggelaten, welke, volgens de Belgische regering, juist aan het document zijn ware betekenis geeft.

Bovendien bevat de foto van het verslag van Ducarne deze zin: Barnardiston drong er op aan dat ons gesprek (conversation) volstrekt vertrouwelijk zou zijn. Van het woord conversation heeft de Norddeutsche overeenkomst (convention) gemaakt. Het blad laat dus kolonel Barnardiston zeggen, dat onze overeenkomst volstrekt vertrouwelijk zou zijn.

Op een dergelijke manier van doen is commentaar overbodig, zo wordt er in het stuk van de Belgische regering gezegd, dat opgenomen is door de Parijse bladen van 3 dezer. Zoals wij reeds zegden, is het artikel van de Norddeutsche Allgemeine Zeitung, waarvan een telegram in dit blad thans een overzicht geeft, op dat stuk een antwoord.

Een correspondent van de Tijd meldt uit Roosendaal:

Door Z. D. H. Mgr. Heylen ben ik gemachtigd, het bericht in Franse en Italiaanse bladen tegen te spreken, als zou de Duitse overheid de voorlezing van de in de Tijd gepubliceerde Vastenbrief hebben verboden. Er zijn slechts enkele scherpe uitdrukkingen door Mgr. Heylen gewijzigd. Voorts kan ik bevestigen, dat thans tussen het Duitse gouvernement, Z. Em. Kardinaal Mercier en Z. D. H. Mgr. Heylen een goede verhouding bestaat.

Versterkingen voor de IJzer.

Men schrijft ons van de Zeeuwse grens:

Niet lang geleden lazen wij, dat in Engeland de algemene verwachting leeft, dat bij het naderen van de lente, en dus bij gunstig weer, de strijd aan de IJzer in zijn oude hevigheid weer zal losbarsten. Het is daar voor de bondgenoten een gevaarlijke hoek; maar niet minder voor het Duitse leger. Vandaar verdreven te worden betekent voor hen het gemis aan enige kans tot verovering van Duinkerken en

Calais, en een grote kans te hebben om verdreven te worden uit het westelijk deel van België, zo niet verder.

Het Duitse leger schijnt bovengenoemde verwachting te delen. Telkens bereiken ons berichten van versterkingen aan het Ieperse front.

Zo zijn er vorige zondag verse troepen te Brugge gearriveerd met bestemming naar het front aan de IJzer. En wat nog sterker spreekt is dit, dat van Knokke en andere grensplaatsen de meeste troepen zijn weggenomen, naar alle waarschijnlijkheid voor hetzelfde doel. Overal treft men drukke beweging aan van oostelijke in westelijke richting, en meer dan tevoren komen er transporten bij het front aan. Alles wijst op versterking van het IJzerfront; en dit gedeelte van het gevechtsterrein zal nog steeds blijken een der belangrijkste te zijn, en naar alle verwachting het toneel worden van vernieuwde strijd.

In de laatste weken was het er kalm. Dat wil niet zeggen, dat er in het geheel niet meer gestreden werd. Want dat houdt geen enkele dag op; nu en dan kan men van hieruit nog steeds het zeesgeschut van de Engelse oorlogsschepen horen. Maar het was de laatste tijd toch beslist kalmer, al komen er dan ook nog steeds gewonden aan te Brugge.

Vliegtuigen worden er weinig meer gezien boven het noordoostelijke deel van de Belgische zee kust. Sedert 18 februari is dit vrijwel opgehouden: al zal dit niet alleen liggen aan de kabelballon, die telkens boven Zeebrugge hangt.

Nog altijd gaat men door met de versterkingen van de kust. De duinenreeks is nu schier één doorlopend fort geworden; en als mieren ziet men af en toe de Duitse soldaten, geholpen door Belgische, maar ook Duitse burgers in de duinen graven.

Merkwaardiger nog is de ijver, waarmee men langs de Nederlandse grens bezig is. In de onmiddellijke nabijheid der grens ziet men loopgraven maken en prikkeldraadversperringen aanleggen, waarbij men zich afvraagt, wat het doel hiervan wel mag zijn. Ook gaan de Duitsers voort met de herstelling van de bruggen over het Leopoldskanaal, hetwelk evenwijdig aan de grens van Zeeuws-Vlaanderen loopt. Deze bruggen zijn in november allemaal door hen opgeblazen, maar nu zijn er een drietal stevig hersteld.

Gisteren werd er zelfs een, die bij Strobrugge, tussen Aardenburg en Maldegem, met zware lasten en vrachtwagens geprobeerd.

Zou de vrees voor een mogelijke aanval der Engelsen door Zeeuws-Vlaanderen heen, hier achter zitten? Wie weet het! De Duitse soldaten zelf schijnen niet te weten waarom zij dit doen.

In ieder geval wijst ook dit op een verlevendigde actie.

Men wil op alle gebeurlijkheden voorbereid zijn en de verwachtingen zijn gespannen.

Intussen keren vele burgers, uit Brugge geweken, daarheen terug. Dit niet met het oog op de befaamde belasting, die vertiendubbeld zou worden: want in ieder geval geldt deze niet voor West Vlaanderen. Maar het duurt zo lang ... Weliswaar is Brugge nog niet een veilige plaats te noemen, zo dicht achter het front en de zeekust, maar men waagt het er op.

De laatste berichten van Brugge luiden dan ook vrij gunstig. Het is er rustig: te rustig natuurlijk; er heerst een doodse stilte in de straten, die niet door de Duitse soldaten worden gebruikt. Er is voldoende voedsel; zelfs meer en beter dan een paar maanden geleden. Maar het getal hulpbehoevenden en ondersteunden neemt van dag tot dag in het anders toch zo arme Brugge toe. Gelukkig dat er voldoende

geholpen wordt en kan worden; het Groene Kruis verricht nog steeds zijn gezegend werk.

Te Brugge is de economische toestand gunstiger dan aan de kust, vooral te Oostende. Daar kost het heel wat hoofdbreken aan de plaatselijke autoriteiten, om voldoende voedsel voor de bevolking te verkrijgen. De aanvoer gaat ontzaglijk langzaam, omdat de beschikbare vervoermiddelen grotendeels gebruikt worden voor Duitse transporten.

Toch komt het nodige binnen. Ook hier is het het Amerikaans-Spaanse comité dat voor de proviandering van de bevolking aan het kust grotendeels zorg draagt.

Van Belgische zijde.

Het Belgische gezantschap in Den Haag deelt het volgende mee:

Belgisch comité voor leningen en voorschotten. Te 's Gravenhage is een comité voor leningen en voorschotten opgericht, waarvan erevoorzitter is baron A. Fallon, gezant van België, terwijl het voorzitterschap wordt bekleed door prins Albert de Ligne, gezantschapsraad van België. Leden van het comité zijn de heren Rombouts, burggraaf A. Simonis, Goffart en Dierckx.

De bureaus zijn gevestigd in de Jan van Nassaustraat 57, en, met uitzondering van zaterdagmiddagen en zondagen, geopend van 10 tot 12 en van 2 tot 4 uur.

Het comité betaalt voorschotten op opeisbare schuldvorderingen ten laste der Belgische bestuurslichamen (pensioenen, betalingsmandaten, opvorderingsbons van paarden en automobielen, lijfrenten van het pensioenfonds) en leningen op effecten van de Belgische Nationale Schuld, van overgenomen

spoorwegen, van het fonds voor door de staat verschuldigde jaarlijkse uitkeringen, op obligaties van provincies, gemeenten, lokaalspoorwegen en van het gemeentelijk krediet.

Afgevaardigden van het comité zullen zich ten spoedigste naar de voornaamste centra van uitgewekenen begeven, ten einde de belanghebbenden mondeling alle gewenste inlichtingen te verstrekken. De plaatsen, welke zij zullen bezoeken en het tijdstip van hun bezoek aan ieder van die plaatsen, zullen binnen enkele dagen worden bekend gemaakt.